

Gáz árának állítását határozta el a Bizottság

amely a régi tarifa fenntartását és a Talbot-centrale

nálati tárgyakat bérbeadás helyett miért nem inkább részletfizetésre adják el a fogyasztóknak, az a válasza, hogy a közönség inkább kedveli a bérleti rendszert.

Buzáth alpolgármester a Talbot-centráléről

Buzáth János alpolgármester szólott ezután. A központi szénbeszerzésre vonatkozóan már közgyűlési határozat van, amit végre is hajtanak. Eredetileg ez a tüzelőszerraktár dolga lehetett volna, ez azonban megszünt, illetve a gázgyárba ovasztották, az viszont nem lenne célszerű, hogy a gázgyár szerezzék be az összes szén szükségleteket. Ami a Talbot-centráléra vonatkozó kérdéseket illeti, erre az a válasza, hogy a fővárossal újabb tárgyalások nem voltak. Az ellentétes álláspontok letárgyalására kiküldött ötös bizottság minden részletkérdést a legnagyobb aprólékosan tárgyalta. Sok tekintetben már megvan a közeledés, de vannak olyan tételek is, amelyekre nézve nincs erre kilátás a fennálló elvi ellentétek után. A bizottság jelentését különben rövidesen ismertetni fogják. Hogy az állam az energiatörvénnyel mit fog a városra „ráoktrojálni”, nem tudja, de a magyar energiatörvény sem hozhat mást, mint a világ többi energiatörvényei. Ha a Talbot olcsóbban termel, akkor természetesen kényesítheti a fővárost arra az állam, hogy azt vegye igénybe.

Ami a kelenföldi centrálét illeti, azt a Talbot-telep egyáltalában nem veszedelmezti, nem befolyásolja a további fejlődést sem, mert véleménye szerint még a mostanin túlnemő fejlesztésre is szükség lesz. A Tal-

bot-t tudvalevően ott, ahol épül, tovább nem fejleszthetik, tehát a kelenföldi lesz erre hivatott. A költségvetés a legnagyobb elővigyázatossággal és a legalaposabb mérlegeléssel készült. Árleszállítás tehát a költségvetés keretein belül nem hajtható végre, mert az üzembiztonságot a végtelenségig védelmezni kell. Ha a törvényhatóság mégis ragaszkodik az egységárák leszállításához, akkor ezt a főváros egyéb jövedelmeiből kell eszközölni. Ilyen összeg lenne pl. az a négymillió, amit az üzem beszolgált a főváros pénztárába. E felett az összeg felett azonban a világitási bizottság nem rendelkezhetik, egyébként úgy tudja, hogy a főváros háztartása ezt a négy-millió pengőt nem nélkülözheti. Kéri ezért a felszólalókat, hogy a díjleszállításra vonatkozó indítványait ejtsék el. A bizottság pedig most ne foglaljon állást ebben a kérdésben.

Leszavazták a tanácsot

Magyar Miklós fenntartja eredeti indítványát. Ezután a bizottság szavazott. A tarifára nézve a bizottság a tanács elterjesztését, amely szerint a tarifák változatlanok maradnak, elvetette és elfogadta Magyar Miklósnak indítványát a tarifák 10 százalékos leszállításáról. Ezután az elterjesztéseket részletekben is letárgyalták.

A részletes vitában Léway Sándor, Székely János és Szepessy Albert vettek részt.

Róssa Károly reflektált újból a felszólalásokra és rámutatott arra, hogy a gázpropaganda a mostani gazdasági viszonyokhoz képest megfelelő eredménnyel járt. Igaz, hogy a lakosságnak aránylag 10 százaléka fogyasztja a gázt, de ennek az oka, hogy sok ház nincs kellően bekapcsolva, a lakók felmondás veszedelmére való tekintettel nem mernék áldozni, a háziurak nagyrésze pedig mereven elzárkózik minden ilyenirányú akciótól.

A bizottság ezután a Gáz- és az Elektromos Művek költségvetését úgy általánosságban, mint részleteiben elfogadta s ezzel az ülés tíz óra előtt véget ért.

betűknek. A hordóalakú edény közönséges mustáros üveg volt, a négy betű pedig egy francia gyár cégjelzése: Moutard Jann De Dijon, azaz dijoni sárga mustár. Szakkörökben igyekeztek titokban tartani ezt a botrányt, amelynek híre azonban mégis csak kiszivárgott és sokáig foglalkoztatta a műgyűjtőket.

Az újszónyi csontfaragványok

Nálunk Magyarországon is előfordultak ilyen esetek. 1909-ben a Nemzeti Múzeum régiségtárában jelentkezett egy újszónyi legény. Gyönyörűen kifaragott csontdarabot hozott, amely egy harcos, sisakkal fedett fejét ábrázolta. Elmondotta, hogy Ujszóny és Komárom között a földéken ásás közben akadt rá. A múzeumban megvizsgálták a csontfaragványt. Arra következtettek, hogy Ujszóny vidékén valószínűn római város terült el valaha. Akkori értékben is meglehetősen nagy összeget adtak a legénynek és meghagyták, hogyha újra talál hasonló tárgyat, megint hozza el. A sunyi-kinézésű parasztleány eltávozott, két nap múlva azonban újra jelentkezett. Most már négy darab ilyen csontfaragványt hozott magával. Megint pénzt kapott. Néhány nap múlva újra jelentkezett. Így tartott ez heteken át. Az újszónyi legény folyton újabb és újabb csontfaragványokat hozott a múzeumba. Még nagyobb volt a meglepetés, a mikor röviddel ezután más újszónyi parasztagdák jelentkeztek a múzeumban és valamennyien csontfaragványokat hoztak.

A régiségtani osztályon most már gyanusnak találták a dolgot. Egy nézumi őrt küldtek Ujszónyba, hogy nézzen körül. Csakhamar kiderült azután, akármilyen hihetetlennek is hangzik, az egyszerű, műveletlen parasztlak becsapták a tudósokat. Vallatára fogták a legényt, aki először jelentkezett a csontfaragványokkal. A legény azután leleplezte a dolgot. Elmondotta, hogy az újszónyi iskolagyerekek vonaton járnak be Komáromba. Egy napon a vasúti töltésen egy iskolakönyvet talált, amit valamelyik gimnazista ejtett ki a vonat ablakán. Harmadik osztályos történelmi könyv volt ez. Lapozgatni kezdett benne és a csontfaragványokról készült képeket látott benne. Az egyik kép megtetszett neki. Csontdarabot szerzett és bicskájával kifaragta a kép pontos mását. Hallotta, hogy a múzeumban sok pénz adnak az ilyen régiségekért, ezért elásta a földbe, nehogy lássék, hogy új, azután elvitte a Nemzeti Múzeumba. Mikor újabb és újabb faragványokat vásároltak tőle, a dolognak híre ment a faluban. Az újszónyiek azután, akik közül különösen a juhászok és pásztrok fűrő-faragó emberek, rávetették magukat erre a kereseti forrásra és százzszámra készítettek a faragványokat, amelyekkel elárastották az összes budapesti műgyűjtőket. Ezek az újszónyi csontfaragványok még ma is százzszámra vannak forgalomban.

Rex Endre II.

Még különösebb hamisítás történt húsz évvel ezelőtt. Egy alföldi városból jelentés érkezett Budapestre, hogy ott kiástak egy asztallap nagyságú fehér követ, amelyiken Rex Endre II. fölírás volt. Az alföldi városból küldöttség érkezett a Nemzeti Múzeumba és kérték, hogy jöjjön le egy tudós, akinek jelenlétében fölvathatják és méltó helyen helyezhetik el ezt a történelmi szempontból igen értékes követ. A Nemzeti Múzeum egyik őrre ment az alföldi városba. A pályaudvaron a város vezetőemberei várták és díszbandériummal kísérték a fellobozó utcákon végig a nagyvendéglőig, amelynek termében díszebédek adtak a történelmi lelet előkerülése alkalmából. A múzeumi őr kérte, hogy először mutassák meg neki a követ. Az ünneplő hangulatban lévő városi vezetők azonban először bankettezni akartak. A díszebéden ott volt a szomszéd nagyváros történelemtanára, aki a követ a város határában kiásta. Mondani sem kell, hogy ő volt a legbüszkébb az egész társaságban.

A múzeumi őr alig várta, hogy már vége legyen a díszebédek. Szerette volna látni a követ, amelynek fölírása nagyon különösnek tűnt föl előtte. Végre befejeződött a lakoma. Négy szalás, markos hajdu egy fel-díszített asztallapon behozta a lepellel bevont követ. A múzeumi őr félrevonta a lep-let és legnagyobb megdöbbenésére egy közönséges gipszhabarostáblát látott maga előtt, amelyen a betűk nem vésebe, hanem szem-melláthatóan újjakkal voltak kidomborítva. Nyomban látta, hogy a híres lelet a legegyszerűbb, kezdetleges hamisítvány. Egy pillanatra szinte dermedten nézte a követ. Nem tudta megérteni, hogyan lehetett megteveszteni intelligens embereket ilyen primitív hamisítvánnyal. A múzeumi őr, — aki ismerte azt az elméletet, hogy a bűnös rendszerint visszatér a büntött helyére, — mikor magához tért meglepetéséből, körülnézett a teremben. Az egyik ablakmélyedésbe húzóva, két egymással halkan, suttogva beszélgető gyereket látott. Hirtelen melléjük lépett és rájuk szólt:

— Miért csináltátok ezt?

A gyerekek — egy helybeli városi tisztviselő gimnazista fia — erre minden kerteleés nélkül bevallották, hogy ők követték el a csínyet. Meg akarták tréfálni történelem-

Híres kultúrhamisítások, amelyek titokbantartására becsületszó kötelezi a múzeumigazgatókat

A múzeumigazgatók kongresszusa hasonlít a titkos ülésekhez Világhírű tudósok baklövésai

A múzeumigazgatók most tartják nemzetközi kongresszusukat Budapesten. A tanácskozások egyik legfontosabb pontja a hamisítók ellen való védekezés. A múzeumoknak éppen úgy, mint a műgyűjtőknek, nagy óvatosságra van szükségük a hamisítókkal szemben. Ezért szükséges, hogy a kongresszus résztvevői bizalmas formában pontos információkat szerezzenek és egyben tanácskozzanak a hamisítók ellen való védekezésről.

A nyolevanes években olyan sok kép- és műtárgyhamisítást lepleztek le, hogy az európai nagy múzeumok vezetői szükségesnek látták egységes védő front alakítását. 1889-ben Zürichben összegyűltek a kultúrvi-lág összes múzeumainak igazgatói és konferenciát tartottak. Elhatározták, hogy megte-remtik a múzeumok nemzetközi kapcsolatát, amely hivatva lesz egyrészt általános kultúrális célokat szolgálni, másrészt pedig módot nyújt arra, hogy hatásosabban védekezhessenek a hamisítók ellen. Azóta rendszeresen megtartják a múzeumügyi kongresszust, amelyen kis túlzással egy titkos társaság ülésével lehet összehasonlítani, — a külsőségek miatt. A hamisításokról folytatott vitákon ugyanis olyan kérdések kerülnek szóba, amelyek esetleg veszedelmet jelenthetnek az egyes múzeumok és műgyűjtők anyagi érdekeire, vagy jónevű tudósok és szakértők tudományos tekintélyére. Ezért az itt elhangzottakat a nyilvánossággal szemben hétpécsetes titoknak tekintik. Az üléseken csak aktív szölgálatot teljesítő múzeumigazgatók és főtisztviselők vehetnek részt. Az esetenként szóban forgó hamisítványokat még családtagjaiknak sem szabad megmutatni. A múzeumok közös szaklapot adnak ki. Ebben beszámolnak a hamisítási kísérletekről és általában a műgyűjtés terén történt gyanús hát-terű esetekről. Ezt a gyönyörűen illusztrált képes folyóiratot kizáróan az aktív múzeumigazgatók kapják egy-egy példányban, de becsületszavukat adják, hogy a szaklapot il-

letéktelenek kezébe nem adják és kötelezik magukat arra, hogy ha állásukból eltávoznak, a náluk lévő példányokat átadják utódjuknak. Meg kell ígérniök azt is, hogy gondoskodnak arról, hogy haláluk után sem kerül illetéktelen kézbe a folyóirat.

A műtárgyhamisításoknak rengeteg fajtája van. Általában két csoportra lehet osztani ezeket. Legtöbbször haszonlesésből, nyereségvágyból hamisítanak képeket, műtárgyakat, régiségeket. Nagyon sokszor azonban tudósok, vagy intézetek megtréfálására készítenek hamisítványokat.

Mommsen tanár esete a mustáros üveggel

A műgyűjtők és szakértők között a legnagyobb feltűnést keltő ilyen eset Németországban történt egy kiváló tudóssal. Mommsen Tivadar, a világhírű arheológus és történelmíró volt ennek a kellemetlen tréfának szenvedő hőse. Mommsen a berlini egyetemen az ókori történelem tanszékének tanára volt. A világhírű tudósnál, aki a római kultúra legnagyobb ismerője és feltárója volt, jelentkezett egy tanítványa azzal, hogy rendkívül érdekes lelet került hozzá. Hordóalakú üvegedény volt a lelet, amelyet patinártegg fedett. Mommsen megvizsgálta az üveget, amelyen domborúan kiformálva négy betűt fedezett fel: M. J. D. D. betűk látszóttak az üvegen. A tudós professzor tüzetes vizsgálat alá vette az üveget. Röviddel ezután előadást tartott a berlini akadémián, amelyen ismertette felfedezését. Megállapította előadásában, hogy a hordóalakú üveg órómai áldozati kehely, amely a világ első üvegmunkáihoz tartozik. A négy betűnek is magyarázatát adta. Szerinte a betűknek, Maximo Jovi Deorum Deo, a jelentése, magyarul: „Nagy Jupiternek, az istenek Istenének.” Egy tudományos folyóiratban értekezést is írt felfedezéséről.

Mikor a cikk elhagyta a sajtót, előállt Mommsen egyik volt tanítványa és leleplezte az egész dolgot. Hiteles írásokkal és tanukkal igazolta, hogy közönséges szemfényvesztés történt. Az üveget ő maga ásta el néhány hónappal ezelőtt egy szemétdombba, ahol a kigőzölés következtében kapta a réginek látszó patinát. Magyarázatát adta az üvegen talált

tanárukat. Gipszet vásároltak, elkészítették a táblát, amelyen az ujjukkal formálták ki a betűket. *A gipsztáblát azután elásták a város határában* és egy kirándulásuk során úgy igazították a dolgot, hogy a történelemtanár éppen ezen a helyen kutasson. A tanár azután ki is ásta az „Árpádkori leletet“.

Az ötvössegéd és a reneszánszkori mester

Vannak azután esetek, amikor a „hamisító“ tulajdonképpen ártatlan. 1885-ben ötvöskiállítás volt Budapesten. *Egger Lipót*, az ismert műkereskedő és műgyűjtő, aki rengeteg értékes régiséget és műremeket hagyott a múzeumnak, igen sok műtárgyat állított ki. A többi között egy *hegyikristályból készült remekművű kálváriát*. A kiállítás egyik legnagyobb értékének tartották ezt a reneszánsz-stilusban készült kristálykálváriát. Nap-nap után egész sereg szakértő tekintette meg. *Valamennyien a reneszánsz egyik legsikerültebb műalkotásának mondták.*

Egyszer azután beütött a bomba. Egy fiatal ember sétált végig a kiállítási termen. Mint utóbb kiderült, egy vidéki ötvösmester segédje volt. Megállt az üvegszekrénybe helyezett hegyikristály-kálvária előtt és csodálkozva nézte az üvegszekrény feliratát, amely szerint a kálvária egy ismeretlen reneszánsz-korbéli művész alkotása. Éppen akkor ment arra *Egger Lipót* a kiállítás igazgatójának társaságában. A fiatalember megállította őket és megkérdezte, honnan került a kiállításra ez a kálvária. Rövid beszélgetés után *a legnagyobb határozottsággal kijelentette, hogy ez az ő kezemunkája.*

Egger és a kiállítás igazgatója kételkedő mosollyal hallgatták a fiatalembert, aki azt kérte, hogy vegyék ki az üvegszekrényből a kálváriát. *Egger* megengedte. A fiatalember erre óvatosan kiemelte a kálvária tetején álló keresztet a talapzatából és ekkor legnagyobb meglepetésre *az addig észrevétlen kis lyukból előkerült egy piciny papirdarab, amelyre gombostű-fejnyi nagyságú betűkkel rá volt írva az ötvössegéd neve.*

A hegyikristály-kálvária, amelyet egy reneszánsz-korbéli mester alkotásának véltek, egy vidéki kis ötvössegéd kezemunkája volt. Művészi értékéből azonban csak nagyon keveset vesztett azzal, hogy a dolog kiderült.